

СУГЕСТИЈЕ НА ТЕКСТ НАЦРТА ЗАКОНА О ИНФОРМАЦИОНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

Поштовани,

Законска регулатива за област безбедности (и/или сигурности) података је свакако потребна. Пошто се за ту област не сматрам довољно компетентним дајам само две сугестије:

- Мислим да би овим законом требало прецизирати обавезе свих лица која поседују личне податке грађана у погледу начина њихове заштите. Чини ми се да су то најраспрострањенији подаци којима рукују и државне институције и привредна друштва а које је потребно штитити. Стога то треба посебно апосторфирати.
- Такође сматрам да би боље решење било да Агенција за КБ и КЕМЗ не буде у саставу Министарства одбране већ да буде директно под Владом, као што је Управа за заједничке послове или слично као Геомагнтски завод. То наравно у идеалним условима није битно, али у реалним условима се не могу избећи суревњивости између те институције и одговарајућих служби у МУП и БИА и непотребно стварање паралелних капацитета. Стога је боље имати од корисника (Војска, МУП, БИА,...) независну институцију у коју ће сви ти корисници имати подједнако поверење. Таква институција треба да се у значајној мери бави научним и стручним радом те је можда боље да се зове институт или завод а не агенција, јер нема никаквих сличности са јавним, а врло мало са регулаторним агенцијама. Тим пре што је оснивање, можда претераног броја, јавних агенција изазвало негативне реакције које не треба да се пренесу и на ову институцију која је без сумње неопходна.

У односу на други део предложеног Нацрта имам мишљење које се суштински разликује од текста у Нацрту. Законско регулисање рада Академске мреже (АМРЕС) и посебно Државне комуникационе мреже, мислим да нема никакве суштинске везе са безбедношћу информација и треба да се регулише другим законом или можда и са два посебна правна акта. То не спречава да се овим законом посао ЦЕРТ-а додели Академској мрежи, што је вероватно добро решење.

Овај став бих да детаљније образложим.

Академска мрежа је настала у доба када приступ Интернету у Србији практично није ни постојао ван високошколских институција. У том периоду је постојање академске мреже било изузетно значајно за развој тог начина комуницирања и увођења нових технологија. И данас је таква институција потребна. Међутим питање је како сада треба обезбедити приступ Интернету за образовне и научне институције. То је основни посао телекомуникационих оператора. Ако и неко други, под различитим условима од тржишних, пружа такве услуге, то захтева посебну пажљиво дефинисану регулативу. На пример: ко је надлежан да контролише да ли је корисницима обезбеђен одговарајући квалитет услуге, сем ако се сматра да је све што је бесплатно и добро. (Нажалост, у дужем временском периоду то често постане управо толико и вредно.) Уколико се образовним (и другим релевантним) институцијама приступ Интернету наплаћује, онда је то комерцијална делатност која се обавља на тржишту електронских комуникација али под различитим условима од комерцијалних оператора и за коју не важе принципи конкуренције. Ако о свим тим условима пружања услуге приступа Интернету, самостално одлучује Управни одбор

АМРЕС-а тиме се нарушава тржиште које треба да регулише РАТЕЛ. Наравно да у неком периоду не морају да се појаве проблеми али чим постоји вишеструка надлежност они су могући. А Марфи ради и кад се други одмарају.

Приступ Интернету у све већој мери постаје и основно људско право и у ЕУ се разматра његово укључивање у Универзални сервис. Стога је легитимна ствар да држава у оквиру своје социјалне улоге сноси део тих трошкова за ђаке и студенте и помогне научне и образовне институције (да ли и здравствене?). Међутим, да ли се (и у којој мери) то односи и на државне и на приватне образовне установе? Са једне стране, финансирање је из буџета који пуне сви грађани, дакле требало би да и сви студенти и ђаци имају исте погодности независно од власничке структуре институције коју похађају. Са друге стране је питање по ком основу држава треба да директно суфинансира приватне школе које раде по тржишним принципима. Ово нису једина питања на која треба јасно одговорити у закону који регулише рад Академске мреже. Такође, ова институција учествује на тржишту електронских комуникација а истовремено није део тог тржишта јер не ради под тржишним условима. Питање је и шта значи да АМРЕС „координира рад мрежних чворишта и рачунарских центара у оквиру универзитета“ Да ли то значи право да уређују организацију рачунарских центара независних институција и ускрате им приступ ако нису послушни? Исто тако, шта значи да они обављају „емитовање, пренос или пријем порука (говор, звук, текст, слика или подаци) у виду сигнала, коришћењем жичних, радио, оптичких или других електромагнетских система“. То може да се тумачи да су оператор који има право да дистрибуира медијске садржаје ван система оператора за које је надлежна РРА. Такође је непрецизно значење посла "пројектовање, развој, изградњу, одржавање и унапређење јединствене електронске комуникационе мреже која повезује образовне и научноистраживачке институције **и друге кориснике** у Републици Србији, као и припадајућих сервиса“. Ово лако може да значи, мада верујем да предлагачи то нису намеравали, да је ово нови државни оператор за кога неће важити никаква правила која се односе на остале „комерцијалне“ операторе, коме се даје монопол да обезбеђује одређени скуп услуга неким државним институцијама и тиме ефективно умањује тржиште електронских комуникација. То сигурно неће охрабрити инвеститоре да дугорочно улажу у област електронских комуникација ако им преостају само грађани и привредна друштва јер је држава вероватно највећи појединачни потрошач услуга електронских комуникација. Али исто тако било би ирационално да неко уложи значајна средства и доведе широкопојасни приступ до сеоске школе а да нема право да га понуди и околним мештанима. Из свега претходног ја закључујем да део о АМРЕС-у треба да буде у посебном закону који неће регулисати само организацију већ и јасно дефинисати област и начин рада као и координацију са другим институцијама које регулишу тржиште, заштиту корисника и односе са „класичним“ операторима електронских комуникација. Такође, само погрешна асоцијација да је АМРЕС посебно повезан са безбедносним структурама, јер се уређује у закону који у називу има ту реч, може да нанесе штету. И генерално, ја АМРЕС видим више као институцију која ће да се бави развојем у области електронских комуникација у Србији, има функцију ЦЕРТ-а, експериментира са новим технологијама, реализује „пилот пројекте“, а не пословима класичног оператора услуге приступа Интернету.

Питање посебне Државне комуникационе мреже уређено једним јединим чланом предложеног нацрта закона сматрам потпуно неприхватљивим и са становишта у ком закону се регулише и са становишта дефинисања посла који се под тим подразумева. Ако се ради о систематском приступу ради ефикасног коришћења свих телекомуникационих капацитета у власништву државе Србије (сем оних у Телекому, ЈП ЕТВ, ПТТ) то треба јасно дефинисати да се ради о јавном предузећу које

ће добити на управљање оптичку инфраструктуру (можда ван дела неопходног за функционисање ЕПС/ЕМС) и посебне везе органа јавне управе. Овде вероватно нису укључене посебне комуникационе мреже безбедносних органа. А то јавно предузеће треба да послује на конкурентном тржишту електронских комуникација, да изнајмљује своје капацитете другим операторима и да од других оператора изнајмљује капацитете на правцима који су под економичним условима доступни. Дакле треба да буде део јединственог тржишта а никако издвојен систем за који не важе законитости тржишне утакмице. Сем коришћења постојећих државних капацитета, државна мрежа треба да буде првенствено „виртуелна приватна мрежа - VPN“ што значи да користи постојеће капацитете комерцијалних оператора (Телекома, ПТТ, Теленора,... и свих других) а само изузетно да гради своју инфраструктуру, када то има јасно комерцијално оправдање или када на тржишту нема потребних капацитета. Дакле, ако се ради о рационалном коришћењу постојећих државних ресурса и ефикасном управљању мрежом државних органа, овакво предузеће би било изузетно корисно. Ако се ради о стварању независне физичке мреже државних органа онда је то корак у супротном смеру од увођења тржишних принципа за шта се, бар за сада, сви залажу. Тај приступ би такође обесхрабрио улазак новог капитала на тржиште електронских комуникација и поново увео, у принципу неефикасног државног оператора, али врло погодног за запошљавање свих кадрова партија на власти. Ако се пак ради о државном органу који ће само да управља виртуелном приватном мрежом државних органа и буде у име Владе Републике Србије купац потребних капацитета од оператора електронских комуникација, што би било врло рационално, није ни неопходно регулисање законом. То може да се уради и уредбом којом се регулише рад органа државне управе. Но у сваком случају није природно да се то, и то само рудиментарно, без јасног опредељења надлежности, облика организовања, ресурса којима треба да располаже и услуга које треба да пружа, уређује предметним законом.

Дакле, мој предлог је да се делови Нацрта закона о информационој безбедности који се односе на АМРЕС и Државну комуникациону мрежу изоставе из овог текста и регулишу посебним законским и/или подзаконским актима.

С поштовањем

др Миленко Цветиновић